

FOCUSPRESENTATIE #2: BERLINDE DE BRUYCKERE

26.09.2020 – 21.02.2021

Focuspresentatie #2: Berlinde De Bruyckere vertrekt van Onschuld kan een hel zijn: een unieke archiefmap met materiaal dat Berlinde De Bruyckere ontwikkelde om haar gelijknamige Middelheimtentoonstelling in 1995 voor te bereiden. De presentatie in het collectiepaviljoen biedt een inzicht op het denkproces van de kunstenaar. In het Braempaviljoen en in het kunspark werden twee monumentale werken ge(her)installeerd.

Onschuld kan een hel zijn, 1995 (archieffmap)

In 1995 presenteerde het Middelheimmuseum de eerste grote solotentoonstelling van Berlinde De Bruyckere: *Onschuld kan een hel zijn*. De gelijknamige archieffmap gunt ons vandaag, 25 jaar later, een unieke kijk op een specifiek onderdeel van het werkproces van de kunstenaar: het ontwikkelen van een tentoonstelling. We vinden er tekeningen, werkfoto's en uitgeschreven projectvoorstellen die de kunstenaar maakte om haar ideeën vorm te geven en met het museum te bespreken.

De tekeningen variëren van installatietekeningen tot impressies van hoe het werk eruit zou zien. Het zijn geen kunstwerken, maar ook geen droge technische tekeningen. Het papier is dikwijls vergeeld en broos, en de tekeningen zijn gemaakt met potlood, stift, inkt, aquarel. We zien ook hoe de kunstenaar heel zorgvuldig communiceert, onder andere over het verschil tussen werktitels en definitieve titels, en over de ideeën die achter de werken zitten. Deze toelichtingen zijn met de hand of op een typemachine geschreven. De foto's zijn studies van de plekken in het museum waar ze wil werken, of tonen prototypes of illustraties/inspiratiebronnen.

Het werkproces

Focuspresentatie #2 situeert de schetsen, foto's en teksten uit de archieffmap in een bredere, met zorg door Berlinde De Bruyckere opgebouwde collectie van tekeningen, foto's en krantenknipsels. De kunstenaar omringt zich met beelden die haar inspireren, met tekeningen en foto's die haar werkproces documenteren, en die op hun beurt weer tot nieuwe werken inspireren. Samen geeft deze beeldenstroom een inzicht in haar werkproces. Niet het fysieke werkproces van mallen maken en dekens naaien. Wel dat van inspiratie verzamelen, ideeën ontwikkelen, thema's uitwerken, vragen stellen, vormen zoeken, een verhaal vertellen. De Bruyckere nodigt ons uit om naar dit proces te kijken en deelt met ons haar zoektocht als kunstenaar. De beelden getuigen van haar interesse in kunst, het lichaam, de tragiek van het mens-zijn. We zien beelden uit de kunst en uit de geschiedenis, veelal met een focus op het lichaam en op lijden en sterfelijkheid. We zien beelden uit de actualiteit, van vluchtelingen onderweg of gestrand, van mensen getroffen door rampen. We zien beelden van lichamen, menselijke en dierlijke, levende en dode, mooie en verwrongen, dansende en poserende.

Wie een beetje vertrouwd is met het werk van De Bruyckere, zal veel herkennen. Maar er is meer: je kan zien hoe uiteenlopende bronnen, betekenissen en kunstwerken in een creatieproces vervlochten geraken. In de voor deze presentatie gedraaide film licht de kunstenaar deze verbanden verder toe. We zien en horen hoe in haar hoofd alles met elkaar verbonden is en hoe zij consequent linken legt tussen heden en verleden, recente en vroege werken, inspiratie en kunstwerk, kunst en maatschappij.

De kunstwerken: *Onschuld kan een hel zijn, 1993* en *Onschuld kan een hel zijn, 1995/2020*

De kunstwerken van Berlinde De Bruyckere maken dus deel uit van een complex systeem van connecties, betekenissen, intenties en keuzes. Ze zijn het resultaat van een proces, maar vaak blijft dit voor de toeschouwer verborgen. In de film gaat de kunstenaar specifiek in op het ontstaan, de verwevenheid, de context en de actuele relevantie van twee monumentale sculpturen die je ook in het museum kan zien. In het Braempaviljoen wordt tijdelijk een werk uit de tentoonstelling van 1995 opnieuw geïnstalleerd: *Onschuld kan een hel zijn, 1995/2020*. En in het kunspark kan de bezoeker *Onschuld kan een hel zijn, 1993* ontdekken. Dit werk werd recent aangekocht voor de Middelheimcollectie met steun van de Middelheim Promotors en de kunstenaar zelf.

Deze twee kunstwerken zien er totaal verschillend uit, ze werden niet samen gemaakt en ze werden ook nooit eerder samen getoond. Toch zijn ze op meer dan één manier met elkaar verwant: door hun titel, door het verenigen van onschuld en geweld, door thema's als vergankelijkheid en lijden, en door een tijdloze en tegelijk actuele commentaar op mens en maatschappij. Ook het feit dat ze beide de kiemen dragen van recent werk van De Bruyckere, verbindt hen met elkaar en met vandaag.

De kunstenaar

Berlinde De Bruyckere (Gent, 1964; woont en werkt in Gent) maakt sculpturen, installaties en aquarellen. Met was, textiel, dierenhuiden, haar, hout en metaal onderzoekt ze motieven als het menselijk lichaam, bomen en bloemen, dekens en paarden. Haar vormen en materialen zijn metaforisch, haar vocabularium eigennuttig maar herkenbaar. Onder de eerste – vaak aantrekkelijke – laag zit een grote complexiteit vol dubbelzinnigheden en tegenstellingen. Dit weerspiegelt voor de kunstenaar de universele menselijke ervaring, het mens-zijn. Lijden, dood, eenzaamheid en angst gaan hand in hand met schoonheid, leven, liefde en zorgzaamheid. De Bruyckere toont ons wat we wel voelen en kennen, maar niet altijd willen weten en zien. En net in die (h)erkenning van ons gedeelde lot als kwetsbare mens, zit een sterke boodschap van troost en schoonheid verscholen.

De Bruyckere studeerde monumentale kunsten aan Sint-Lucas in Gent. Ze stelt internationaal tentoon en er werd werk van haar opgenomen in belangrijke collecties in binnen- en buitenland. In 2013 maakte ze indruk met haar vertegenwoordiging van België op de Biënnale van Venetië, in samenwerking met Nobelprijswinnaar J.M. Coetzee. Recenter doet ze ook projecten in de podiumkunsten. Ze ontving de Prix Jeune Peinture Belge, de Vlaamse Cultuurprijs voor Beeldende Kunst en een eredoctoraat van de Universiteit Gent.

Het collectiepaviljoen

In 2019 opende het Middelheimmuseum een nieuw collectiepaviljoen met 50 objecten en kunstwerken uit de verborgen collecties van het museum. Om de zoveel tijd 'activeert' het museum 1 van de 50 objecten in een focuspresentatie. Zo'n activering start vanuit onderzoek naar de oorsprong en betekenis van het werk, en het is de ambitie om de betekenis van het focuswerk verder te ontwikkelen met de kunstenaar en het publiek. Voor het museum is het ook een gelegenheid om onderzoek te doen naar de collecties: wat zit erin, hoe zijn ze opgebouwd en geordend, wat verzamelen we in de toekomst? Voor het publiek is het een kans om één specifiek object te plaatsen binnen de bredere kunstenaarspraktijk. Bij de eerste presentatie, met *Résidence Terrestre* van Michel François, lag de focus op evoluties in één en hetzelfde werk door herinstallaties en herinterpretaties. Deze tweede presentatie focust op het creatieproces van een kunstenaar.

Berlinde De Bruyckere

Onschuld kan een hel zijn, 1993

Aankoop voor het museum in 2019 met steun van de Middelheim Promotors en de kunstenaar zelf. Het werk wordt ter gelegenheid van Focuspresentatie #2 voor het eerst in het kunspark geïnstalleerd, waar het ook nadien te zien zal blijven.

Onschuld kan een hel zijn

Als je door het kunspark wandelt, stoot je op drie reusachtige goedendags die de vredige sfeer in het park wreed verstoren. De puntige knotsen van de middeleeuwse wapens herinneren ons eraan dat het bos vroeger vaak een onveilige plaats was voor onschuldige voorbijgangers. En de metalen wurggreep die de bomen lijkt te zullen versmachten, bedreigt de onschuldige natuur. Of zoals de titel het al zegt: onschuld kan een hel zijn. Dergelijke tegenstellingen zijn kenmerkend voor het werk van Berlinde De Bruyckere, net zoals thema's als vergankelijkheid en lijden.

Het boommotief

Dit werk dateert uit 1993 en is het eerste waarin de kunstenaar het motief van de boom onderzoekt. Dat onderzoek zette ze verder voor haar solotentoonstelling in het Middelheimmuseum in 1995, waar ze dekenvrouwen in en tegen bomen installeerde. Uiteindelijk zou dat uitmonden in het monumentale *Kreupelhout/Cripplewood, 2012-2013*, een toppunt in haar oeuvre dat in 2013 op veel bijval kon rekenen op de Biënnale van Venetië.

Aanwinst voor de collectie

Onschuld kan een hel zijn, 1993 werd gecreëerd voor de tentoonstelling *Zoersel '93*, maar via het boommotief is er een link met het Middelheimmuseum. Het kunstwerk is nooit eerder in het Middelheimmuseum getoond, maar omdat het voor een parkomgeving werd gemaakt, past het hier perfect. Als een mokerslag, maar wel helemaal op haar plaats, zowel in deze omgeving, als in onze tijd.

Berlinde De Bruyckere

Onschuld kan een hel zijn, 1995/2020

Gecreëerd voor het Braempaviljoen in het kader van De Bruyckeres solotentoonstelling *Onschuld kan een hel zijn* in 1995. Het werk wordt nu voor het eerst, in een licht aangepaste vorm, weer op dezelfde plaats geïnstalleerd. Dit is een tijdelijke presentatie ter gelegenheid van Focuspresentatie #2.

Onschuld kan een hel zijn

Je ziet drie droogmolens waaraan tientallen ouderwetse dekens hangen. Je krijgt misschien zin om je gezellig in zo'n dekentje te wikkelen, maar opgelet: ze zijn evenveel prikkeldraad als streling. De woorden die op de dekens zijn genaaid, kunnen tellen als waarschuwing. Voor Berlinde De Bruyckere zijn deze dekens heel dubbelzinnig. Ze beschermen ons, bieden warmte en troost, zijn een symbool voor huiselijkheid. Maar ze kunnen ons ook verstikken en ze doen denken aan rampen en oorlogen, aan vluchtelingen en daklozen die enkel van hun deken nog een beetje warmte krijgen. Onschuld en geweld gevat in één beeld.

Het dekenmotief

Dit werk dateert uit 1995, maar het blijft actueel: het deken is nog steeds een krachtig motief in het oeuvre van de kunstenaar, en de maatschappelijke relevantie is nog minstens even groot. In 1995 was er de context van Rwanda en de Balkan, vandaag lijken er alleen nog meer oorlogen, rampen, en ontheemden in de wereld. En er is de coronasituatie waarmee we allemaal te maken hebben, waarin zorgen voor elkaar zo belangrijk, en tegelijk zo uitdagend is.

De connectie met de archiefmap

De Bruyckere creëerde dit werk voor haar Middelheimtentoonstelling in 1995; de voorbereidende schetsen zitten in de archiefmap. Bovendien konden bezoekers destijds de dekens kopen als een kunsteditie, en zo zijn er ook twee dekens in de archiefmap van de tentoonstelling terecht gekomen.

OVER MIDDELHEIMMUSEUM

Het Middelheimmuseum is een unieke plek waar het verrassende samenspel tussen kunst en natuur voor bijzondere ervaringen zorgt. Het openluchtmuseum toont moderne en hedendaagse kunst in een groene parkomgeving. Stukken van onder meer Auguste Rodin, Henry Moore, Rik Wouters, Isa Genzken, Chris Burden, Andrea Zittel, Ai Weiwei, Barbara Hepworth, Bruce Nauman, Germaine Richier, Richard Deacon... geven een uniek overzicht van meer dan honderd jaar beeldende kunst.

Jaarlijks nodigt het museum gerenommeerde of beloftevolle kunstenaars uit. Los van de 'white cube' van een museumzaal gaan zij in interactie met de eindeloze mogelijkheden van de parkruimte en de bestaande collectie. Dit stimuleert hen tot nieuw werk op maat van het Middelheimmuseum. Het museum werkte al samen met o.m. Berlinde De Bruyckere, Wim Delvoye, Yoshitomo Nara, Paul McCarthy, Chris Burden, John Körmeling, Erwin Wurm, Richard Deacon...

Met jaarlijks ongeveer 500 000 bezoekers is het gratis toegankelijke Middelheimmuseum een laagdrempelige toegangspoort tot moderne en hedendaagse beeldende kunst, voor jong en oud, van natuurliefhebber tot expert, kortom iedereen die wil leren over, zich wil laten inspireren door, of gewoonweg wil genieten van beeldhouwkunst in een prachtig museumpark. Cultuur en recreatie zijn er optimaal samengebracht.